

บทที่ 2

ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

2.1. แนวความคิดและที่มาของเศรษฐศาสตร์อิสลาม

นักปราชญ์ทางเศรษฐศาสตร์ได้นิยามคำว่า เศรษฐศาสตร์ไว้หลากหลาย แต่โดยสรุปคือ มนุษย์มีจำนวนมากมายและมีความต้องการอย่างไม่จำกัด ในขณะที่ทรัพยากรบนโลกมีอยู่จำกัด จึงเป็นปัญหาว่าจะจัดสรรทรัพยากรอย่างไร มนุษย์จึงจะได้รับความพอใจสูงสุด มนุษย์ควรเป็นเจ้าของได้มากน้อยแค่ไหน มีเสรีภาพในการบริโภคเพียงไร ปัญหาเหล่านี้จึงทำให้เกิดทฤษฎีต่าง ๆ อันเป็นที่มาของลัทธิต่างๆ เช่น ทุนนิยม สังคมนิยม เป็นต้น และในระบบเศรษฐศาสตร์อิสลาม มนุษย์ไม่อยู่ในฐานะที่จะจัดสรรทรัพยากรเองได้ตามอำเภอใจแต่มีบัญญัติแห่งอัล-กุรอาน และแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัดกำกับเอาไว้เป็นแนวทางแล้ว(เอ็ม อับดุลมันนาน, 2539 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี้, 2540 : 7)

ในขณะที่ปัญหาหลักในมุมมองของระบบลัทธิทุนนิยม คือความขาดแคลนของทรัพยากร และในมุมมองของระบบลัทธิสังคมนิยม คือความขัดแย้งระหว่างผลผลิต (ทางเกษตรกรรม, อุตสาหกรรม)กับแนวทางการจัดสรร แต่ในระบบของอิสลามมองปัญหาต่างกัน ในมุมมองของอิสลามมองว่าปัญหาอยู่ที่ตัวมนุษย์นั่นเอง ความอธรรมทางเศรษฐศาสตร์ของมนุษย์แสดงออกโดยการจัดสรรผลผลิต การกระจายความมั่งคั่งโดยไม่เป็นธรรม ยิ่งไปกว่านั้นมนุษย์ยังแสดงออกถึงความเนรคุณ ความประมาท ความสะเพร่าโดยการทำลายธรรมชาติ ถ้าหากความมั่งคั่งได้รับการจัดสรรอย่างเป็นธรรม และพฤติกรรมมนุษย์เอาใจใส่ที่จะใช้ประโยชน์จากธรรมชาติโดยลดการทำลายลง ปัญหาที่จะไม่มี(AI-Suds อ้างโดย AI-Mashal, 1987 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี้, 2540 : 7-8)

ปรัชญาเศรษฐศาสตร์อิสลามตั้งอยู่บนแนวความคิดที่ว่าพระเจ้าสร้างมนุษย์ และให้มนุษย์เป็นตัวแทนรับช่วงในแผ่นดิน ดังนั้นมนุษย์มีหน้าที่รับบัญชาจากพระเจ้าเพื่อทำหน้าที่ถือครอง ลงทุน ในความมั่งคั่งที่ได้รับจากความเมตตาจากพระเจ้าเป็นเจ้าของ ในขณะที่ปลายสุดข้างหนึ่งเป็นระบบทุนนิยม ขอมให้บุคคลมีสิทธิถือครองปัจจัยการผลิตโดยไม่มีข้อจำกัด และปลายสุดอีก

ข้างหนึ่งเป็นระบบสังคมนิยม ห้ามการถือครองโดยบุคคล ระบบเศรษฐศาสตร์ในปรัชญาของอิสลามจะวางอยู่ระหว่างทั้งสองปลายนั้น กล่าวคือในขณะที่อนุญาตให้บุคคลถือครองได้แต่มีข้อจำกัดในการถือกรรมสิทธิ์ สะสม ลงทุน และใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ถือว่ากรรมสิทธิ์ทั้งหลายที่ได้รับมอมมานั้นเป็นของพระเจ้าโดยสิ้นเชิง(เอ็ม อับดุลมันนาน, 2539 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 : 9)

อิสลามถือว่าทรัพย์สินตามธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น แผ่นดิน น้ำ และ ความอุดมสมบูรณ์ทั้งหลายนั้นมิได้เป็นของผู้หนึ่งผู้ใด หากแต่มนุษย์ได้รับมอบหมาย(อะมานะฮ์) ให้เป็นผู้ดูแลรักษาเท่านั้นโดยมีเจตนาให้มนุษย์เอาไปใช้ประโยชน์อย่างเสมอภาคกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบ สร้างความมั่นคงให้ชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด โดยไม่สนใจชนกลุ่มใหญ่ในสังคมโลก ดังนั้น อิสลามจึงอนุมัติให้มีการแสวงหาทรัพย์สิน และถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น แต่กำหนดให้ใช้ไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม กล่าวคือ

- (1) ใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยไม่ทำให้สังคมเสียหาย
  - (2) ต้องจ่ายซะกาต (Zakat, ศาสนทาน)
  - (3) ใช้จ่ายในหนทางของพระเจ้า
  - (4) ไม่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย
  - (5) ห่างไกลจากการทุจริต การกักตุน การผูกขาด
- (เอ็ม อับดุลมันนาน, 2539 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 :9)

หัวใจของกฎหมายอิสลาม(ซารีอะฮ์, Shari'ah) ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางเศรษฐศาสตร์ อยู่ที่หลักการสร้างความสมดุลและการกระจายผลผลิตอย่างเป็นธรรม ในที่นี้ขอกล่าวถึงนิยามขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตคือ คำว่า งาน, ทุน, ผลผลิต, ค่าจ้าง เป็นต้น(เอ็ม อับดุลมันนาน, 2539 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 :9)

2.1.1.งาน (Work) (Al-Khateeb และ Al-Shurbasi อ้างถึงใน Al-Mashal,1987 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 :9)

นักวิชาการหลายท่าน นิยามว่าเป็นความพยายามของมนุษย์ในการเปลี่ยนธรรมชาติโดยใช้กำลังกาย เช่น เกษตรกรทำงาน หรือใช้กำลังสมอง เช่น งานของนักเขียน หรือใช้กำลังกายและกำลังสมอง เช่น การทำงานของศัลยแพทย์ เป็นต้น บางท่านนิยามว่าเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ สร้างมูลค่าเพิ่มของสิ่งของ หรืองานคือการสร้างสิ่งของ

การงานที่ถือเป็นสัมมาชีพมี 6 ประเภทคือ การประมง การเกษตร ทำเหมืองแร่ อุตสาหกรรม การค้าขาย และงานรับจ้าง

2.1.2.ค่าจ้าง(Wage) (เอ็ม อับดุลมันนาน, 2539 :72-74 อ้างถึงใน อันสารี สะอีดี, 2540 : 10-11)

โดยทั่วไปแล้ว ค่าจ้าง คือรายได้ของแรงงาน ซึ่งเราสามารถที่จะพิจารณาได้สองแง่ด้วยกัน คือ ค่าจ้างที่เป็นตัวเงิน และค่าจ้างที่แท้จริง ค่าจ้างที่เป็นตัวเงินนั้นก็คือ จำนวนเงินที่แรงงานหาได้ในเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นเดือน สัปดาห์ หรือวันก็ได้ ส่วนค่าจ้างที่แท้จริงของแรงงานนั้นเป็นค่าจ้างที่จะต้องพิจารณาถึงอำนาจการซื้อของเงินจำนวนนั้นว่าสอดคล้องกับราคาสินค้าและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตในขณะนั้นหรือไม่ อัดัม สมิธ ได้กล่าวไว้ว่า “กรรมกรจะรวยหรือจน จะได้รับค่าจ้างตอบแทนที่ดีหรือเลวนั้นขึ้นอยู่กับสัดส่วนของราคา ค่าจ้างที่แท้จริง มิใช่ค่าจ้างที่เป็นตัวเลข”

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้วว่า ทฤษฎีค่าจ้างก็คือทฤษฎีผลผลิตหน่วยสุดท้าย (Marginal Product Theory) ซึ่งตามทฤษฎีนี้ถือว่าค่าจ้างถูกกำหนดโดยดุลยภาพระหว่างอุปสงค์และอุปทานของแรงงานกล่าวคือ สมมุติว่าปริมาณแรงงานมีจำนวนคงที่ในระยะเวลายาวนานและความต้องการแรงงานภายใต้ระบบทุนนิยมมาจาก นายจ้างแรงงานและปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ที่ต้องการกำไรในการประกอบการ ตราบดีที่ผลผลิตสุทธิของแรงงานสูงกว่าอัตราค่าจ้าง นายจ้างก็ยังคงจ้างแรงงานมากขึ้นอยู่เรื่อย ๆ นายจ้างจะหยุดจ้างก็ต่อเมื่อ ถึงจุดที่ต้นทุนการจ้างแรงงานเท่ากับ(ความจริงแล้วจะน้อยกว่านิดหน่อย) มูลค่าของผลผลิตสุทธิโดยรวมของแรงงาน “นายจ้างก็เหมือนผู้บริโภคนั่นแหละ เขาจะจ้างแรงงานไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งผลผลิตหน่วยสุดท้ายของแรงงานจะเท่ากับอัตราค่าจ้างในท้องตลาด ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ในแรงงานโดยรวม และปริมาณแรงงานที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจนี้เอง เป็นตัวกำหนดผลผลิตหน่วยสุดท้ายของแรงงานทั้งหมดและอัตราค่าจ้างในตลาด”

ทฤษฎีค่าจ้างที่พิจารณาจากผลผลิตหน่วยสุดท้าย (Marginal Productivity Theory of Wage)จะเป็นจริงก็เฉพาะในเงื่อนไขที่ตลาดมีการแข่งขันกันอย่างสมบูรณ์เท่านั้น แต่โดยความจริงแล้วในโลกนี้ไม่มีตลาดที่มีการแข่งขันกันจริงๆ ดังนั้นแรงงานซึ่งเรารู้ว่าเป็นสินค้าที่เสื่อมได้มากที่สุด ในบรรดาสินค้าอื่นๆ จึงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบนายจ้าง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้

แรงงานไม่มีอำนาจการต่อรองที่เข้มแข็งเพียงพอ ดังนั้นแรงงานในระบบทุนนิยมจึงได้ค่าจ้างต่ำกว่าผลผลิตส่วนเพิ่มของแรงงาน

การขูดรีดแรงงานโดยนายจ้างเป็นของแปลกใหม่สำหรับอิสลาม ท่านศาสดาเคยสอนไว้ว่า “มนุษย์ไม่มีสิทธิในส่วนซึ่งพระผู้เป็นเจ้ามีสิทธิ ส่วนของพระผู้เป็นเจ้านั้นคือพระบัญชาของพระองค์ในอันที่จะให้ความยุติธรรมแก่ทุกคนและไม่ให้ล่วงล้ำในสิ่งที่เป็นของคนอื่น” และยังคงกล่าวอีกว่า “จงจ่ายค่าจ้างให้แก่กรรมกรก่อนที่เหงื่อเขาจะแห้ง” นอกจากนั้นแล้วท่านศาสดายังได้กล่าวอีกว่า “เป็นหน้าที่ของนายจ้างที่จะต้องใช้งานลูกจ้างในสิ่งที่เขาจะทำได้ อย่างสะดวกง่ายดาย” คำสอนทั้งหมดที่ยกมานั้นเป็นหลักฐานที่ยืนยันสิทธิพื้นฐานที่กรรมกรจะต้องได้รับในทัศนะของอิสลาม

ในปัจจุบัน แม้จะมีกฎหมายต่าง ๆ ออกมารองรับสิทธิขั้นพื้นฐานของกรรมกร อาทิ สิทธิในการนัดหยุดงาน สิทธิที่จะได้รับค่าจ้างอันชอบธรรม สิทธิที่จะได้รับการประกันจากสังคม และส่วนแบ่งในผลกำไรก็ตาม แต่มิได้หมายความว่าแรงงานจะมีสิทธิเสรีภาพอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ในการกระทำบางสิ่งบางอย่างหรือทุกสิ่งทุกอย่าง ในขณะที่อิสลามประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของกรรมกร อิสลามก็ประณามการคิดคดและการชักยอกทรัพย์สินของนายจ้างเช่นเดียวกัน ท่านศาสดาได้กล่าวว่า “การทำงานหารายได้ที่ดีที่สุดนั้นคือการทำงานด้วยความเอาใจใส่ และคำนึงถึงนายจ้างของตน” และอิสลามก็มีหน้าที่สกัดกั้นการกระทำของกรรมกรที่เป็นภัยต่อสังคม เพราะอิสลามต้องการที่จะรักษาคุณภาพความเจริญของสังคมซึ่งเกิดจากการประนีประนอมกันระหว่างทุนและแรงงาน ดังนั้น ถ้าหากกรรมกรและนายจ้างยึดมั่นในคุณค่าแห่งอิสลามแล้ว ข้อห้ามการนัดหยุดงานก็เป็นเรื่องไม่สำคัญแต่ปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่า จะทำอย่างไรที่จะฉีดคุณค่าแห่งอิสลามเข้าไปในความสัมพันธ์ระหว่างทุนและแรงงานต่างหาก

2.1.3. ทุน(Capital) (Abi-Sa'ud อ้างในAl-Mashal, 1987 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี้, 2540: 12)

นิยามของทุนในความหมายของระบบทุนนิยม สังคมนิยม และระบบอิสลามต่างกัน นักเศรษฐศาสตร์บอกว่า ทุน คือสิ่งใด ๆ ที่สามารถตอบสนององวัตถุประสงค์ทำให้เกิดกำไร

ในทางเศรษฐศาสตร์ ในขณะที่สินค้าและบริการต่างก็มีผลตอบแทนในเชิงเศรษฐศาสตร์ ซึ่งอิสลามถือว่าทุนคือ ผลของความพยายามในการทำงานของมนุษย์ที่กระทำต่อทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลิตสินค้าและบริการ ดังนั้นความรู้ของแพทย์ก็ถือเป็นทุนพอ ๆ กับเครื่องมือของช่างไม้

2.1.4 ผลผลิต (Product)

ทั้งระบบทุนนิยมและสังคมนิยมถือว่าผลผลิตต้องอาศัยปัจจัย 4 ประการคือ แรงงาน ทุน วัตถุดิบ และการจัดการ และในทฤษฎีของระบบทุนนิยมนั้นผลผลิตขึ้นอยู่กับราคาตลาด (อุปสงค์และอุปทาน) ของแต่ละปัจจัยเหล่านั้นด้วย ซึ่งในตลาดของระบบทุนนิยม การผูกขาดในการจำหน่ายวัตถุดิบจะทำให้เกิดการขาดแคลนวัตถุดิบที่ไม่เป็นจริง ในสถานภาพดังกล่าวจะทำให้ถูกจ้างถูกกดค่าแรง แต่ต้องอยู่ในสภาพจำยอม เพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีพ ขณะที่นายทุนกลับได้กำไรเพิ่มขึ้น ในขณะที่ระบบสังคมนิยม แรงงานถูกตีราคาโดยรัฐ ซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ส่วนในระบบมาร์คซิสต์ มีหลักการว่า “จากแต่ละคนตามความสามารถ ผู้แต่ละคนตามความต้องการ” (From each according to his abilities and to each according to his needs) และผลได้ของปัจจัยการผลิตทั้งหมดจะเป็นของรัฐ(เอ็ม อับดุลมันนัน, 2533 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540:12)

ในระบบอิสลามถือว่าปัจจัยการผลิตก็คือการทำงานของมนุษย์และทุน รางวัลตอบแทนในการทำงาน อาจอยู่ในรูปของเงินเดือน ค่าแรง หรือการมีส่วนร่วมในผลกำไร อย่างไรก็ตามทุนจะไม่ถูกให้ชื่อว่าเป็นผลตอบแทน เว้นแต่จะมีส่วนร่วมในการผลิตด้วยความเสี่ยงเช่นเดียวกัน การร่วมทุนจะได้รับผลตอบแทนในรูปของส่วนแบ่งผลตอบแทน(Profit Sharing) ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับดอกเบี้ย ผลตอบแทนของแรงงาน และผู้ลงทุนสามารถตกลงกันได้ด้วยการเจรจา ซึ่งขึ้นอยู่กับราคาตลาดของผลผลิตนั้น โดยราคาจะต้องเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย (Al-Finjari อ้างใน Al-Mashal, 1987 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 :12)

ในทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์อิสลาม จะไม่คำนึงว่าสังคมนั้นเป็นสังคมนิโรรวม หรือสังคมนิยมใหม่ การผลิตจะเป็นเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หรืออื่นใด ถือว่าความต้องการปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ต้องมาก่อน ขั้นตอนต่อไปจึงจะมาพิจารณาถึงการกระจายผลผลิต ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานภาพทางเศรษฐกิจของสังคม ปัจจัยแวดล้อม รวมทั้งชนิดและวิถีทางของผลผลิต โดย

อิสลามจะไม่รับรองการถือกรรมสิทธิ์ของบุคคล เว้นแต่ชนในชาตินั้น (ไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา) จะมีความเป็นอยู่อย่างน้อยอยู่ในมาตรฐานขั้นต่ำก่อน (minimum vital) และอิสลามจะไม่อนุญาตให้มีการสะสมความมั่งคั่ง เว้นแต่ชนในชาตินั้นจะมีความเป็นอยู่ในมาตรฐานขั้นต่ำเพียงก่อน (minimum of sufficiency or minimum of rich) (Al-Finjari อ้างใน Al-Mashal, 1987 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 :12)

2.1.5 เงิน (Money)

นับแต่เงินได้เข้ามามีบทบาทเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนให้ความสะดวก ในการซื้อขายสินค้าและบริการได้ถูกตีราคาด้วยเงินทั้งหมด จากอดีตจวบจนปัจจุบัน ยังไม่มีข้อสรุปอันใดว่าเงินคืออะไร แตกต่างจากสินค้าอื่นอย่างไร (There is no unanimity over the definition of money among economist) (Jhingan อ้างใน Al-Mashal, 1987 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 :13) แต่พอสรุปจากนักเศรษฐศาสตร์ได้ว่า “เงินคืออะไรก็ได้ ที่คนในสังคมนั้น ๆ ยอมรับเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน หรือสื่อกลางในการชำระหนี้”(นภคกุล เต๊ะหมาน, 2540 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 :13)

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของเงินว่า

“วัตถุที่ตีตราของรัฐบาล ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย
วัตถุที่ใช้วัดราคาในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน
เงินที่รัฐบาลกำหนดขึ้นไว้เพื่อชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย
เช่น เหรียญกษาปณ์ ธนบัตร เงินตราที่เรียก
โบราณใช้ว่า เงิน เงิน หรือเงินอน ก็มี, (เศรษฐ)
วัตถุที่กำหนดให้ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน
หรือชำระหนี้”

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 1160 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 : 13)

ในพจนานุกรมฉบับภาษาอังกฤษได้ให้ความหมายของ Money ว่า

“Standard pieces of gold, silver, copper, nickel, etc.
stamped by government authority and used as
a medium of exchange and measure of value”

(Webster’s Dictionary, 1983 : 1160 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 : 13)

แม้จะมีความตกลงในนิยามของคำว่า “เงิน” ในฐานะสิ่งจำเป็นแก่ชีวิต แต่ยังมี ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างอิสลามกับปรัชญาอื่นในเรื่องของเงิน อิสลามมองเงินเป็นเพียง สื่อกลาง เป็นเครื่องอำนวยความสะดวก เป็นตัววัด ที่จะใช้ในการประเมินความต่างของสินค้า เป็นเพียงกึ่งสินค้าที่ซื้อ-ขายกันเท่านั้น มันไม่มีเนื้อแท้ของประโยชน์ที่จะได้รับ แม้ว่าจะสนอง วัตถุประสงค์ในประโยชน์ของสินค้าที่ซื้อขายกันก็ตาม

แต่ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ มองว่าเงินเป็นสิ่งที่มีความค่าในตัวเอง ดังนั้นเงินใน ความหมายนี้เป็น “คลังแห่งคุณค่า” (Storage of Value) (Abu-Sa’ud อ้างใน Al-Mashal, 1987 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 :14)

ในระบบทุนนิยม ผู้ถือกรรมสิทธิ์ในตัวตน มีสิทธิ์ที่จะกักตุนเงินในระบบเศรษฐกิจโดยไม่มี โทษแต่อย่างใดและยังสามารถรับผลกำไรเพิ่มจากตัวเงินนั้นได้อีก แต่ในระบบอิสลามได้ห้าม การกักตุนสะสมเงินไว้เฉย ๆ และจะต้องเสียภาษีจากการที่เก็บเงินไว้ครอบรอบปีจันทรคติ หลักการ นี้ได้นำมาใช้ปฏิบัติในรูปของชะกาต (Zakat, ศาสนทาน) ประโยชน์ของเงิน ศาสนาอิสลาม ได้แจกแจงการใช้จ่ายเงินเพื่อวัตถุประสงค์ดังนี้

- (1) จ่ายชะกาต
- (2) เลี้ยงดูครอบครัว และสงเคราะห์ญาติสนิทตามความจำเป็น
- (3) บริจาคแก่คนยากจน และคนขัดสน
- (4) ลงทุนเพื่อผลิตที่เป็นประโยชน์ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม ค้าขาย

ท่านศาสดามุฮัมมัดได้จ่ายส่วนหนึ่งของชะกาต เพื่อใช้หนี้แก่สาวกของท่านที่ไม่มีความสามารถจะใช้หนี้ และให้จ่ายแก่ครอบครัวของญาติพี่น้อง และผู้ขัดสน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกำลัง ความสามารถของผู้บริจาค(คูภาคผนวก อัล-กูรอานบทที่ 65 โองการที่ 7) (อันซารี สะอีดี, 2540 :14)

2.2. ดอกเบี้ย (Riba)

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของอิสลามครอบคลุมระบบเศรษฐกิจในทุกมิติ โดยไม่มีการโคດเคี้ยว จากการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม ไม่มองข้ามผลประโยชน์ของสังคมโดยส่วนใหญ่เพื่อ ผลประโยชน์ของคนส่วนน้อย ในขณะที่อิสลามสนับสนุนให้บุคคลมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน

และกำหนดให้จ่ายภาษีชะกาต เพื่อแบ่งความสุข ความมั่นคง ชดเชยให้สังคม อิสลามก็กำหนดข้อห้ามในเรื่องดอกเบี้ย หรือ ริบา (Riba)

“...ระบบที่ห้ามการค้าขายบนพื้นฐานของดอกเบี้ย และกำหนดให้มีชะกาต เป็นลักษณะเด่น 2 ประการของเศรษฐศาสตร์อิสลาม ซึ่งจะต้องดำเนินตามข้อกำหนดทางศาสนาที่เรียกว่าชารีอะฮ์ (Shari'a)”

(Ziauddin, Iqbal, and Khan อ้างใน Al-Mashal, 1987 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540:15)

2.2.1. ดอกเบี้ย ในภาษาอาหรับ(อัลฮุ ไชนี, 1347 ฮ.ศ. : 1057 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 : 15)

คำว่า ริบาในภาษาอาหรับเรียกว่า “เกิน” ในทางบัญญัติ คือทุกข้อตกลงที่ศาสนากำหนดห้าม ริบามี 3 ประเภทคือ

- ริบาอัล - ฟีดล์

การแลกเปลี่ยนสิ่งหนึ่งจากสองสิ่งที่ใช้แลกเปลี่ยนกันนั้นเกินกว่าอีกสิ่งหนึ่ง

- ริบาอัล - ยีค

การแลกเปลี่ยนพร้อมกับการรับสอง หรือสิ่งหนึ่งจากทั้งสองที่ใช้แลกเปลี่ยนกันล่าช้า

- ริบาอันนะซาอ์

การแลกเปลี่ยนที่เชื่อกันไว้ก่อน

ริบาถือเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮะรออม) เพราะเป็นการทุจริตและถือเป็นบาปใหญ่ ส่วนการแลกเปลี่ยนเช่น การแลกทองคำกับเงิน หรือเงินกับทองคำ การแลกเปลี่ยนนี้กินความหมายแคบกว่าริบา หมายความว่าริบาในทองคำกับเงินเพราะทั้งสองเป็นประเภทของสิ่งที่ใช้เป็นราคา จึงจำกัดอยู่แค่เพียงสองสิ่งนี้ไม่เลยไปถึงแร่ธาตุอย่างอื่น เช่น อัญมณี ส่วนเหตุผลที่มีริบาในข้าวสาลีและที่เหมือนกับข้าวสาลีเพราะมันทั้งสองเป็นที่รู้จักกันดี จึงนับเข้ากับทุกสิ่งที่มีลักษณะเดียวกันคือเป็นอาหาร

2.2.2. ดอกเบี้ยในภาษาไทย(บรรจง บินกาชัน, 2539:149-150 อ้างถึงใน อันสารี สะอีดี, 2540 : 15)

บรรจง บินกาชัน ได้ให้นิยามคำที่มีความหมายในทางภาษาไทยว่า “ดอกเบี้ย” ไว้สองคำคือ

1) Interest

เงินที่คิดหรือจ่ายสำหรับเงินกู้ (Money charged or paid for the loan of capital)

2) Usury

การกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยซึ่งถือว่าสูงเกินควร (Lending money especially at a rate of interest generally considered to be too high)

ทั้งสองคำตรงกับคำว่า “ริบา” ในภาษาอาหรับซึ่งหมายความว่า “ส่วนเกิน” หรือ “ส่วนที่เพิ่มขึ้น”

2.2.3. ความเป็นมาของการห้ามดอกเบี้ย (Faud อ้างใน Al-Mashal, 1987 อ้างถึงใน อันสารี สะอีดี, 2540:16)

นักปรัชญาผู้นำและนักเศรษฐศาสตร์ในยุคก่อน หลายท่านได้ตัดสินว่าริบาใช้ไม่ได้

เพลโต (427-322 ก่อน ค.ศ.) กล่าวว่าเงินไม่สามารถให้กำเนิดเป็นเงินอีกได้ กษัตริย์อียิปต์โบราณพระองค์หนึ่งในศตวรรษที่ 8 ก่อนคริสตกษัตราช ได้ประกาศกฎหมายห้ามอัตราดอกเบี้ยซึ่งแพร่หลายขณะนั้นมีอัตราสูงถึงร้อยละ 34

ในปี ค.ศ. 1934 แฟลนคลิน ดี.รูสเวลท์ ซึ่งต่อมาได้เป็นประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ประกาศยกเลิกการคิดดอกเบี้ยและลดหนี้สิน เพื่อคุ้มครองสิทธิของประเทศซึ่งอยู่ในภาวะวิกฤติระหว่างเศรษฐกิจโลกตกต่ำ รัฐบาลเยอรมันของอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ได้ห้ามการคิดดอกเบี้ย และประเทศรัสเซียได้สั่งห้ามการคิดดอกเบี้ยในระบบการเงินของประเทศนั้น เช่นเดียวกัน

โรแลนด์ คับบลิว. รีแกน ประธานาธิบดีคนที่ 14 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เคยประกาศว่า อัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินไปเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ขณะเดียวกันฮิสการ์ด เคสแดง ประธานาธิบดีของฝรั่งเศสได้ระบุว่า เศรษฐกิจทั้งระบบทุนนิยมและสังคมนิยมล้วนแต่ล้มเหลวทั้งคู่และน่าที่จะหาวิธีใหม่

2.2.4. ผลกระทบของดอกเบี้ยต่อระบบเศรษฐกิจ(บรรจง บินกาซัน, 2543 :20-29)

(1) พิษภัยของดอกเบี้ย

ดอกเบี้ยเป็นส่วนหนึ่งของความไม่เป็นธรรมในทัศนะของอิสลาม ซึ่งสามารถอธิบายเหตุผลด้วยวิชาเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่อย่างสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) เหตุผลที่อิสลามประนามห้ามดอกเบี้ยว่าไม่เป็นธรรมก็เพราะ เมื่อคนนำทรัพย์สินมีค่า เช่นทองหรือเครื่องเพชรไปฝากธนาคาร เจ้าของทรัพย์สินต้องจ่ายค่าบริการดูแลรักษาให้แก่ธนาคาร ในขณะที่การนำเงินซึ่งเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งไปฝากธนาคารนั้นเจ้าของเงินจะได้รับดอกเบี้ย ซึ่งเป็นการอนุญาตของเจ้าของเงิน ขณะเดียวกันกฎหมายเปิดโอกาสให้ธนาคารนำเงินฝากของผู้ฝากไปปล่อยกู้ โดยคิดดอกเบี้ยและนำดอกเบี้ยนั้นมาแบ่งให้แก่ผู้ฝากในอัตราที่กำหนดไว้ ดอกเบี้ยที่ธนาคารปล่อยไปให้แก่ธุรกิจจึงกลายเป็นต้นทุนที่นักธุรกิจหรือผู้ผลิตจะต้องบวกเข้าไปเป็นราคา และผลกำไรต้นทุนนี้ให้แก่ผู้บริโภคซึ่งมีผู้ฝากเงินรวมอยู่ด้วย

2) ตารางมูลค่าของเงินที่นำมาแสดงนี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีดอกเบี้ยเป็นกลไกสำคัญทางการเงินนั้น มูลค่าของเงินจะตกต่ำลงไปเรื่อยๆตามระยะเวลา และยิ่งอัตราดอกเบี้ยสูงเท่าใด ค่าของเงินก็ยิ่งตกต่ำเร็วเท่านั้นตามสูตรคิดมูลค่าปัจจุบันของเงิน (Present Value) ที่มีอัตราดอกเบี้ยเข้าไปเกี่ยวข้องในการคิดคำนวณด้วย

ตารางที่ 2.1. ตารางตัวเลขมูลค่าของเงินที่ลดลงตามอัตราดอกเบี้ยในระดับต่างๆ

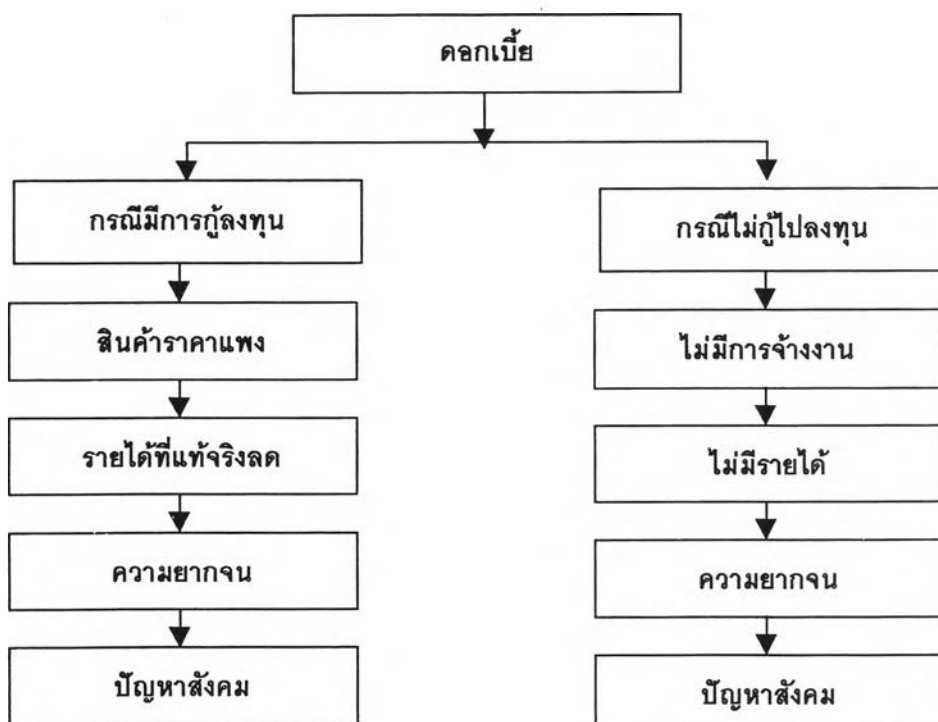
ตารางตัวเลขมูลค่าของเงินที่ลดลงตามอัตราดอกเบี้ยในระดับต่างๆ										
ปี	1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%
1	0.99	0.98	0.97	0.96	0.95	0.94	0.93	0.92	0.91	0.9
2	0.98	0.96	0.94	0.92	0.91	0.89	0.87	0.86	0.84	0.83
3	0.97	0.94	0.92	0.89	0.86	0.84	0.82	0.79	0.79	0.75
4	0.96	0.92	0.89	0.85	0.82	0.79	0.76	0.74	0.71	0.68
5	0.95	0.91	0.86	0.82	0.78	0.75	0.71	0.68	0.65	0.62
6	0.94	0.89	0.84	0.79	0.75	0.7	0.67	0.63	0.6	0.56
7	0.93	0.88	0.81	0.76	0.71	0.67	0.62	0.58	0.55	0.51
8	0.92	0.85	0.79	0.73	0.68	0.63	0.58	0.54	0.5	0.47
9	0.91	0.84	0.77	0.7	0.64	0.59	0.54	0.5	0.46	0.42
10	0.9	0.82	0.74	0.66	0.61	0.56	0.51	0.46	0.42	0.39
15	0.86	0.74	0.64	0.56	0.48	0.42	0.36	0.32	0.27	0.24
20	0.82	0.67	0.55	0.46	0.38	0.31	0.26	0.21	0.18	0.15

ตามสูตรการคิดมูลค่าของเงินปัจจุบัน(Present Value)เงิน 1 บาท ในระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 ภายใน 20 ปีก่อน จะเหลือมูลค่าเพียง 0.15 บาท ตัวเลขจากตารางดังกล่าวอธิบายได้ว่าทำไมราคาสินค้าในสมัยเมื่อ 20 ปีก่อนกับสมัยนี้จึงแตกต่างกันอย่างลิบลิบ

3) อัตราดอกเบี้ยจะส่งผลต่อปัญหาสังคมในที่สุดไม่ว่าจะมีการลงทุนหรือไม่ลงทุน ในกรณีที่มีการลงทุนในขณะที่อัตราดอกเบี้ยสูง ต้นทุนของสินค้าก็จะสูงขึ้นตามไปด้วยเพราะดอกเบี้ยเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งถ้าหากราคาสินค้าสูงขึ้น และรายได้ของประชาชนคงที่หรือเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้า นั่นก็หมายความว่ารายได้ที่แท้จริงของประชาชนลดลง หรือจมนลง ซึ่งเป็นการทำลายอำนาจการซื้อของประชาชนนั่นเอง และหากเป็นเช่นนั้นวันเข้าปัญหาของสังคมจะตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ส่วนในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยสูงและไม่มีการลงทุน สิ่งที่จะติดตามมากก็คือเศรษฐกิจไม่ขยายตัว ไม่มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นหรือจ้างงานน้อยลงคนว่างงานและคนจนก็จะมากขึ้น และปัญหาสังคมก็จะติดตามมา ดังนั้นไม่ว่าจะกรณีใดก็ตามระบบเศรษฐกิจที่วางพื้นฐานอยู่บนระบบดอกเบี้ยจึงหนีวงจรดังกล่าวนี้ไม่พ้น นักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่รู้ปัญหานี้เป็นอย่างดี ดังนั้นประเทศที่เจริญแล้วหลายประเทศอย่างเช่นญี่ปุ่นและหลายประเทศในยุโรปจึงกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ต่ำมากโดยเฉพาะดอกเบี้ยเงินฝากในบางสภาวะการณ์ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากถูกลดลงมาถึงระดับร้อยละ 0 ก็มี ทั้งนี้เพราะรัฐบาลของประเทศเหล่านี้ ไม่ต้องการให้คนในชาติของตนเองคิดหารายได้จากอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก

แผนภูมิที่ 2.1. แสดงถึงผลที่จะติดตามมา

4) ดอกเบี้ยนอกจากจะสร้างความเสียหายให้แก่ระบบเศรษฐกิจแล้ว ยังซ้ำเติมภาวะเศรษฐกิจที่กำลังตกต่ำให้ทรุดลงหนักกว่าเดิม ด้วยสภาวะความตกต่ำทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ในช่วง พ.ศ. 2540 – 2542 เป็นหลักฐานที่ยืนยันถึงเรื่องนี้ได้อย่างดี กล่าวคือก่อนหน้านี้ อัตราดอกเบี้ยในประเทศไทยสูงมากจนนักลงทุนภาคเอกชนต้องหันไปกู้เงินต่างประเทศที่อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่า ภาระหนี้ต่างประเทศของภาคเอกชนจึงสูงขึ้น เมื่อประเทศไทยถูกโจมตีค่าเงินบาทอย่างรุนแรงจนรัฐบาลต้องลดค่าเงินบาทลง เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราใหม่ได้ทำให้ภาคเอกชนมีภาระหนี้สินเงินกู้ต่างประเทศทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นทันทีประมาณร้อยละ 40 โดยไม่ได้ไปกู้หนี้เพิ่ม ภาวะเช่นนี้ทำให้ธุรกิจต่างๆ ในประเทศไทยต้องประสบภาวะขาดทุนและต้องปิดตัวลงไปเป็นจำนวนมาก กิจการต่างๆ ไม่สามารถส่งดอกเบี้ยและเงินต้นคืนให้แก่ธนาคารและสถาบันการเงินต่างๆ ภายในประเทศได้ สถาบันการเงิน 56 แห่งจึงต้องถูกสั่งปิดลงไปและธนาคารทุกแห่งประสบปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) หรือไม่มีรายได้จากดอกเบี้ยเข้าธนาคาร ในขณะที่จะต้องจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากให้แก่เจ้าของบัญชีจึงต้องประสบปัญหาการขาดทุนในที่สุด หากปล่อยให้ธนาคารล้ม เศรษฐกิจของประเทศชาติก็จะต้องล้มละลาย ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องเข้ามาอุ้มธนาคารเหล่านี้ไว้ โดยใช้ภาษีของประชาชนเข้ามาพยุงและรอขายกิจการส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดให้ต่างชาติไปในราคาถูก นี่คือการอันตรายทางการเงินที่ยิ่งใหญ่ที่สุด เพราะธนาคารเป็นหัวใจของระบบการเงิน การเข้ายึดกิจการธนาคารของชาติใดไว้ได้ก็เท่ากับสามารถเข้ามามีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของประเทศนั้นได้แล้วส่วนหนึ่ง นี่คือการของลัทธิล่าอาณานิคมสมัยใหม่ “การที่อิสลามห้ามดอกเบี้ยก็เพราะอิสลามต้องการที่จะรักษาสถาบันการเงินซึ่งเป็นหัวใจของระบบเศรษฐกิจไว้ มิให้ต้องถูกซ้ำเติมเมื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ” เมื่อดอกเบี้ยเปรียบเสมือนมะเร็งร้ายที่ทำลายระบบเศรษฐกิจทุกส่วน แต่รัฐบาลก็ยังรักษาก่อนมะเร็งร้ายไว้โดยการกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งกาลเวลาได้พิสูจน์แล้วว่ามาตรการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วยการกู้หนี้ยืมสินมานี้ มีแต่จะทำให้เมืองไทยตกเป็นทาสทางเศรษฐกิจของชาติมหาอำนาจผู้มั่งคั่งอย่างถาวรอย่างไม่ขึ้นแต่เพียงอย่างเดียว

(2) ดอกเบี้ย : กลไกที่ทำให้ระบบธนาคารเป็นเครื่องมือของคริสต์ศาสนา

การหมุนเวียนของกระแสเงินในระบบเศรษฐกิจ สามารถทำให้เงินฝากในระบบธนาคารขยายตัวได้ตามธรรมชาติของเงินจนสามารถเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ได้ ซึ่งเรื่องนี้อิสลามไม่ปฏิเสธ แต่สิ่งที่ทำให้ระบบธนาคารกลายเป็นเครื่องมือของคริสต์ศาสนาหรือการนำเอาระบบดอกเบี้ยมาใช้ในการขยายปริมาณเงินฝาก ซึ่งสามารถสร้างความมั่งคั่งให้ธุรกิจธนาคารและนายทุนเงินกู้ได้อย่างรวดเร็ว

โดยทางทฤษฎีการเงินระบบธนาคารสมัยใหม่ เมื่อธนาคารพาณิชย์ได้รับเงินฝากจากประชาชนแล้ว ทุกธนาคารจะต้องกันเงินฝากจำนวนหนึ่งไว้เป็นเงินสำรองตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนเงินฝากที่เหลือนั้น ธนาคารสามารถนำไปปล่อยกู้ได้ในปริมาณเท่ากับจำนวนเงินฝากที่เหลือ คูณด้วยอัตราส่วนกลับของเงินสำรอง นั่นหมายความว่าถ้าหากธนาคารมีเงินฝาก 100,000 บาท แต่ในเงินจำนวนนี้ธนาคารจะสามารถขยายเงินกู้ได้เท่ากับ $10 \times 90,000$ บาท = 900,000 บาท หากธนาคารสามารถปล่อยเงินกู้ได้หมดและเอากำไรจากส่วนต่างระหว่างดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายเพียงร้อยละ 2 ธนาคารก็จะได้กำไรปีละ 18,000 บาท ซึ่งเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้สูง ดังนั้นในภาวะที่เศรษฐกิจเฟื่องฟู ธนาคารจึงเติบโตอย่างรวดเร็วเป็นแรงจูงใจให้นายทุนอยากเข้ามาในธุรกิจนี้ เพราะเมื่อมีเงินแล้วก็สามารถเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมืองได้

(3) ธนาคาร บริษัทเงินทุน ตลาดหุ้น

เนื่องจากรายรับจากดอกเบี้ยเป็นการสร้างรายได้ที่ง่ายและความเสี่ยงต่ำ ดังนั้นธุรกิจของบรรดาสถาบันการเงินทั้งสามแห่งนี้ จึงเป็นแหล่งสร้างรายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้สูงในระบบทุนนิยมที่คิดจะใช้จ่ายเงินสร้างผลตอบแทนให้แก่ตนเอง

ดังนั้นในภาวะเศรษฐกิจยุคฟองสบู่ จึงมีกระแสเงินไหลสะพัดหมุนเวียนอยู่ในธุรกิจประเภทดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ในสายตาของนักลงทุนทางการเงินนั้น ธนาคารดูเหมือนจะเป็นธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนน้อยที่สุด ดังนั้นกลุ่มผู้ที่ต้องการแสวงหากำไรจากส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ย และการหวังผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า คนกลุ่มดังกล่าวจึงนำเงินส่วนหนึ่งของตนไปลงทุนในบริษัทเงินทุนต่างๆซึ่งให้ดอกเบี้ยสูงกว่าธนาคาร นอกจากนี้ยังแสวงหากำไรจากการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งได้ผลตอบแทนที่ดีและเร็วกว่า

เดิมที่ตลาดหลักทรัพย์ (Stock Exchange) คือตลาดที่นักธุรกิจนำหุ้นกิจการของตัวเองออกมาขายเพื่อนำเงินไปลงทุนสำหรับดำเนินการในกิจการของตัวเอง แทนที่จะไปกู้เงินจากธนาคาร โดยต้องเสียดอกเบี้ย ตามหลักการนี้ นักธุรกิจยินดีให้ผู้ซื้อหุ้นเข้ามามีส่วนในธุรกิจบนพื้นฐานของการแบ่งความรับผิดชอบในผลกำไรและการขาดทุนร่วมกัน ซึ่งเป็นหลักการที่อิสลามอนุมัติและส่งเสริม

แต่ในปัจจุบัน เจตนารมณ์ของตลาดหลักทรัพย์ได้ถูกนักเก็งกำไรแปรเปลี่ยนไปจนตลาดหลักทรัพย์กลายเป็นสถานเก็งกำไร หรือบางทีถูกเรียกอย่างรุนแรงว่าเป็นบ่อนการพนันที่ถูกกฎหมายก็มี ทั้งนี้เนื่องจากว่าในปัจจุบันมี “นักลงทุน” น้อยคนนักที่คิดจะซื้อหุ้น เพื่อรอหวังผลกำไรจากการดำเนินงานของภาคการผลิตที่แท้จริง แต่สิ่งที่นักลงทุนหวังจากการซื้อหุ้นก็คือ

การแก่งกำไรจากส่วนต่างของราคาหุ้นที่ตัวเองซื้อเท่ากับราคาหุ้นเมื่อตัวเองขายไป ตรงนี้เองที่ นักลงทุนทางการเงินเห็นว่า การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์นั้นให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า สถาบันการเงินอื่นๆ เมื่อนำระยะเวลาเข้าเปรียบเทียบ เพราะหากหุ้นที่ซื้อมาในวันนี้มีราคาสูงขึ้น ในวันถัดไป นักลงทุนจะสามารถขายทำกำไรได้ทันที นี่คือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ให้นักลงทุนไม่คิดที่จะลงทุนในธุรกิจที่ ก่อให้เกิดผลผลิตทางเศรษฐกิจที่แท้จริง

เมื่อวัตถุประสงค์ของการซื้อหุ้นเพื่อลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ มีไว้เพื่อหวังผลกำไรจากการประกอบการของธุรกิจที่ตนเองลงทุน แต่สิ่งนี้นักลงทุนต้องการคือทำอย่างไรให้หุ้นของตนมีราคาสูงกว่าราคาที่ซื้อมาเพื่อปล่อยขายทำกำไร หรือไม่ว่าทางทำให้หุ้นของบริษัทอื่นราคาตกจนต้องเทขาย เพื่อที่ตนเองจะได้เข้าไปซื้อไว้เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง ด้วยเหตุนี้บริษัทหรือธุรกิจหลายแห่งที่นำหุ้นกิจการของตนเข้ามาในตลาดหลักทรัพย์ จึงมักใช้การแต่งบัญชีฉ้อฉล และการปล่อยข่าวลวงเพื่อการปั่นหุ้นของกิจการตนให้สูงขึ้น หรือทำให้หุ้นของกิจการอื่นราคาตกซึ่งมีหลายวิธีและมีมานานก่อนที่ประเทศไทยจะมีตลาดหลักทรัพย์

ในตอนศตวรรษที่ 19 เมื่อคึกคักแห่งเวลลิงตันขนานไปเลียน ในสงครามวอเตอร์ลู ซึ่งผู้คนในอังกฤษยังไม่ทราบข่าว แต่นาธาน ร็อดไชล์ดเศรษฐีชาวฮิวโร่งคิ จึงใช้โอกาสนี้ปล่อยข่าวลือในเกาะอังกฤษว่าคึกคักแห่งเวลลิงตันประสบความพ่ายแพ้ เพื่อทำให้คนอังกฤษเกิดความตื่นตระหนก และต้องการที่จะนำหุ้นที่ตนถือครองออกขายในราคาต่ำเพราะต้องการถือครองเงินสดไว้ในมือ หลังจากนั้นนาธาน ร็อดไชล์ดกับเพื่อนในกลุ่มนักการเงินของเขา ก็ได้เข้าไปกว้านซื้อหุ้นกิจการและหลักทรัพย์ต่างๆ ในอังกฤษไว้ในราคาถูก กว่าคนอังกฤษจะทราบความจริงว่าคึกคักแห่งเวลลิงตันเป็นฝ่ายชนะ กลุ่มของนาธาน ร็อดไชล์ดและเพื่อนก็ได้ครอบครองทรัพย์สินของคนอังกฤษไว้เป็นจำนวนมากแล้ว

สถานการณ์ของประเทศไทยก่อนภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในปี 2540 อาจเทียบเคียงได้กับเหตุการณ์ในอังกฤษตอนต้นศตวรรษข้างต้น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของไทยเกิดขึ้นเพราะสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการเงินของโลกทำให้คนไทยคิดว่าคนได้หวั่น คนฮ่องกงและคนญี่ปุ่นจะสนใจเข้ามาลงทุนในประเทศไทย อันเป็นเหตุให้นักธุรกิจไทยสนใจทุนทางด้านอสังหาริมทรัพย์ ที่ดินถูกปั่นราคาให้สูงขึ้นวันต่อวันส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยสูง แต่เมื่อถึงเวลาปรากฏว่านักลงทุนจากต่างชาติเองก็ประสบปัญหาทางการเงิน จนไม่สามารถมาลงทุนได้ดังคาด ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จึงประสบปัญหา เศรษฐกิจล่มสลาย ทั้งธนาคารและสถาบันการเงินและตลาดหลักทรัพย์ต่างประสบปัญหา อันเป็นเหตุให้คนไทยจำเป็นต้องขาย

ทรัพย์สินและคนไทยต้องเสียภาษีให้รัฐบาล ทำหน้าที่เป็นนายหน้าขายทรัพย์สินของคนไทยเอง ให้แก่คนต่างชาติ

2.3. ซะกาต (Zakat) (อันซารี สะอีดี, 2540 : 19-21)

เมื่อกล่าวถึงดอกเบี้ยและที่มาของการต้องห้ามในดอกเบี้ยแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกล่าวถึงคำตอบในปัญหาของระบบดอกเบี้ยที่อาจมีคำถามว่า ถ้าไม่มีดอกเบี้ยบนเงินฝากแล้ว ประชาชนจะเก็บเงินไว้โดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ จะทำให้เกิดการผิดเคืองในทางเศรษฐกิจ และเป็นผลเสียต่อสังคมภายหลัง ซึ่งศาสนาอิสลามมีระบบซะกาตเป็นตัวคลี่คลายปัญหา โดยซะกาตจะเป็นตัวผลักดันเงินที่เก็บออมไว้โดยไม่เกิดประโยชน์ให้ออกมาหมุนเวียนโดยอัตโนมัติน(บรรจง บินกาซัน, 2533 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 :19)

บทบาทของศาสนาในทัศนะของอิสลามที่มีต่อเศรษฐกิจนั้น มีทั้งในระดับปัจเจกชน และระดับปกครอง ระดับปัจเจกชนซึ่งแต่ละคนต้องประพฤติปฏิบัติ เช่นการสอนมิให้ฟุ้งเฟ้อ สุรุษสุร่าย การสอนให้ขวนขวายทำมาหากินด้วยสัมมาชีพ ให้ทำการโดยสุจริต ไม่โกงตางค์ ไม่ขูดรีด ฯลฯ ส่วนในระดับปกครองหรือระดับบนคือการวางระบบเศรษฐกิจในรูปแบบของการเกื้อกูลกัน ห้ามการเอาดอกเบี้ย ห้ามการเก็บกักทรัพย์สินไว้ โดยที่สังคมไม่ได้ประโยชน์ในขณะที่ให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปแบบของการให้ทาน (ปรีดา ประพฤติกอบ, 2540 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี, 2540 : 19)

2.3.1 บัญญัติของซะกาตกำหนดให้ผู้สละมียกจาก รายได้ เงินออม ทรัพย์สินสมบัติที่ครอบครอง จนครบรอบปีจันทรคติ(ประมาณ 354.3 วัน)ตามอัตราต่าง ๆ กันตั้งแต่ร้อยละ 2.5 ถึงร้อยละ 20 นอกเหนือจากภาษีอื่น ๆ ที่จะต้องจ่ายให้กับรัฐ ทรัพย์สินที่ต้องจ่ายซะกาตมี 5 ชนิด คือ

- 1) เงินทอง
- 2) สิ่งเพาะปลูก
- 3) สินค้า
- 4) ปศุสัตว์
- 5) พืชผล

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะซะกาตเงินทอง กรณีของเงินผู้ถือกรรมสิทธิ์ในเงินตั้งแต่ 595 กรัม ขึ้นไปครบรอบปีจะต้องจ่ายซะกาตในอัตราร้อยละ 2.5 เช่นเดียวกันกับ ผู้ที่ถือครองทองแท่งตั้งแต่

85 กรัม(ประมาณ 6 บาท) ขึ้นไป เมื่อครบปีจะต้องจ่ายออกเป็นงวดในอัตราร้อยละ 2.5 ทำนองเดียวกันผู้ถือเงินตราของไทยหรือสกุลใด ๆ ที่มีค่าเทียบได้กับเงินหรือทองในปริมาณข้างต้นจะต้องคำนวณเพื่อแบ่งจ่ายเป็นงวด

2.3.2 ผู้มีสิทธิรับชะภาคทั้ง 8 ประเภท ได้แก่

- 1) ผู้ยากจน คือผู้มีรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว
- 2) ขัดสน คือผู้ไม่มีรายได้ ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีเงินจะเลี้ยงชีพ
- 3) เจ้าน้ำที่ คือผู้ได้รับการแต่งตั้งให้รวบรวมชะภาคโดยได้รับส่วนแบ่งชะภาคนั้นเป็นค่าจ้าง
- 4) ผู้ศรัทธาเข้ารับอิสลามใหม่ และขาดปัจจัยเลี้ยงชีพ
- 5) ทาสที่ต้องการทรัพย์สินเพื่อไถ่อิสระ
- 6) ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวจากการประกอบสัมมาชีพ
- 7) ใช้ในหนทางของอัลลอฮ์ เช่น การเตรียมกำลังป้องกันจากผู้รุกราน เพื่อป้องกันศาสนาและอื่นๆ ที่อัลลอฮ์พึงประสงค์
- 8) ผู้เดินทางที่ไม่ขัดต่อศาสนา และขาดแคลนระหว่างเดินทาง

ดังนั้นระบบชะภาคนอกจากจะเป็นระบบกระจายรายได้ที่เป็นธรรมต่อสังคมแล้ว ยังสนับสนุนให้เกิดการระดมทุนให้กับกระบวนการเพิ่มผลผลิต จากคำสอนดังกล่าวทำให้นักเศรษฐศาสตร์อิสลามร่วมสมัยได้แสวงหาระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักศาสนา(ปรีคา ประพุดิชอบ, 2540 อ้างถึงใน อันซารี สะอีดี้, 2540 : 21) ผลจากการนี้จึงได้เกิดธนาคารอิสลามหรือสถาบันการเงินทางอิสลาม ระบบประกันภัยอิสลาม ซึ่งมีรูปแบบและเงื่อนไขต่างไปจากสถาบันการเงินที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบทุนนิยม

2.4.แนวความคิดระบบสถาบันการเงินแบบอิสลาม

24.1.สถาบันกับการตอบสนองความจำเป็นด้านการเงิน (บรรจงบินกาซัน , 2543:31-32)

ในการดำเนินชีวิตมนุษย์จำเป็นต้องประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ขณะเดียวกันกิจกรรมทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ของมนุษย์ในแต่ละวันก็มีส่วนในการสร้างความเจริญให้แก่สังคมและประเทศชาติในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้ มนุษย์ทุกคนล้วนมีความจำเป็นทางการเงินซึ่งถ้าหากว่ามนุษย์มีทรัพย์สินหรือทุนเพียงพอ มนุษย์ก็จะใช้ทรัพย์สินหรือทุนของตัวเอง แต่ถ้าหากมีทุนไม่เพียงพอ มนุษย์ก็จำเป็นต้องอาศัยทุนจากผู้อื่น ซึ่งอาจหามาได้สองทาง คือ หากคนมาร่วมลงทุนด้วยกัน (Equity Financing) หรือไม่ก็โดยการ

กู้เงินมาลงทุน (Debt Financing) ซึ่งสองหนทางหลังนี้สถาบันการเงินสามารถที่จะตอบสนองความจำเป็นของมนุษย์ได้

ในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน สถาบันการเงินจะตอบสนองความต้องการทางด้านการเงินของนักธุรกิจโดยวิเคราะห์ความเป็นไปได้และผลตอบแทนของโครงการ ความสามารถในการผ่อนชำระและหลักทรัพย์ค้ำประกันของผู้กู้ยืมอย่างรอบคอบแล้ว หลังจากนั้น ผู้กู้ก็มีหน้าที่ผ่อนชำระเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยให้แก่สถาบันการเงินตามสัญญา โดยสถาบันการเงินจะไม่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจและผลขาดทุนหรือกำไร ดอกเบี้ยจึงเป็นผลกำไรตายตัวของสถาบันการเงิน ในขณะที่ธุรกิจที่เป็นลูกหนี้ของสถาบันการเงินยังต้องเสี่ยงกับการได้กำไรและการขาดทุนอยู่ ตรงนี้เองที่อิสลามเห็นว่าเป็นความไม่ยุติธรรมและเป็นการเอาเปรียบ

1) หลักการทำงานของสถาบันการเงินอิสลาม (บรรจงบินกาซัน, 2543:32-33)

คนส่วนใหญ่ที่เกิดและเจริญเติบโตมาในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ มักจะสงสัยว่าถ้าไม่มีดอกเบี้ยแล้ว สถาบันการเงินจะดำเนินการได้อย่างไร เพราะดอกเบี้ยคือกำไรหลักของสถาบันการเงิน

แต่อิสลามมองว่า ในเมื่อการค้าและการลงทุนสามารถที่จะทำกำไรได้ และเป็นสิ่งที่ดีก่อให้เกิดอารยธรรมความเจริญที่ยั่งยืนกว่า ทำไมสถาบันการเงินจะแสวงหากำไรจากการค้าและการลงทุนบ้างไม่ได้ ดังนั้นกฎหมายอิสลาม (ชะรีอะฮ์) จึง “อนุมัติการค้าและห้ามดอกเบี้ย” (ตุกรอาน 2 : 275) ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากไม่มีอุปสรรคทางกฎหมายมาห้ามสถาบันการเงินทำการค้าและการลงทุน สถาบันการเงินอิสลามที่ปลอดดอกเบี้ยก็สามารถกำไรจากการค้าและการลงทุนได้เช่นเดียวกับสถาบันการเงินอื่น ๆ โดยทั่วไป

โดยทั่วไปแล้ว หน้าที่ของสถาบันการเงินคือการรับฝากเงินจากประชาชนที่ต้องการรักษาความปลอดภัยให้แก่ทรัพย์สินของตน การให้บริการเบิกถอนเงินแก่ผู้ฝาก การโอนเงิน การออกหนังสือค้ำประกัน และที่สำคัญคือการนำเงินของผู้ฝากไปปล่อยกู้เพื่อเอาดอกเบี้ยมาเป็นกำไรให้แก่สถาบันการเงินและแก่ผู้ฝาก หน้าที่ต่าง ๆ ของสถาบันการเงินสมัยใหม่เป็นสิ่งที่ไม่ขัดต่อหลักการอิสลามแต่ประการใด ยกเว้นในเรื่องของดอกเบี้ยเพียงอย่างเดียว ดังนั้น ถ้าหากระบบสถาบันการเงินปัจจุบัน ตัดเรื่องการแสวงหากำไรจากดอกเบี้ยออกไป

สถาบันการเงินอิสลามก็จะเกิดขึ้นได้ทันที โดยที่สถาบันการเงินนั้นยังคงให้บริการลูกค้าได้ เป็นปกติเหมือนเดิมทุกอย่าง

หลังจากนั้นเพื่อให้การดำเนินงานของสถาบันการเงินเป็นไปตามหลักการอิสลาม นักวิชาการมุสลิมได้กำหนดหลักการใหญ่ ๆ ในการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลามได้ดังนี้

1. จะต้องไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องของการดอกเบี้ยทุกรูปแบบ
2. ธุรกิจหรือการลงทุนของสถาบันการเงินจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งต้องห้าม ตามบทบัญญัติของกฎหมายอิสลาม เช่น อาหารต้องห้าม การพนัน สถานเริงรมย์ การเก็งกำไร การกักตุน การมีส่วนร่วมในการทุ้มตลาดเพื่อทำลายคู่แข่ง เป็นต้น
3. การทำนิติกรรมหรือสัญญาใด ๆ จะต้องชัดเจนและยุติธรรม
4. การลงทุนบนพื้นฐานของการแบ่งผลกำไรและขาดทุนร่วมกัน

2) โครงสร้างของเงินในสถาบันการเงินอิสลาม (บรรจงบินกาซัน, 2543 : 33-41)

2.1) การได้มาของทุน

สถาบันการเงินอิสลามรับฝากเงินจากประชาชนทั่วไปโดยไม่จำกัดศาสนา เหมือนกับสถาบันการเงินระบบปัจจุบัน บัญชีเงินฝากของสถาบันการเงินอิสลามประกอบด้วย

1. บัญชีเงินฝากเพื่อรักษาทรัพย์ : เงินฝากประเภทนี้ไม่มีผลตอบแทนใด ๆ ให้เหมือนกับเงินฝากในบัญชีกระแสรายวัน ผู้ฝากเงินในบัญชีประเภทนี้สามารถถอนเงินฝากของตนได้ทุกเมื่อและสถาบันการเงินจะให้หลักประกันในการรักษาเงินในบัญชีของผู้ฝากไว้ครบตามจำนวนสำหรับนักธุรกิจที่ต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนเป็นจำนวนมากๆ สถาบันการเงินจะออกสมุดเช็คให้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการเบิกถอนหรือโอนในบางประเทศ สถาบันการเงินบางแห่งจะให้บริการเบิกถอนแก่ผู้ฝากประเภทนี้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แต่ในบางแห่งจะคิดค่าบริการตามการใช้เป็นรายปี ซึ่งมีขัดต่อหลักการอิสลามแต่ประการใด

2. บัญชีเงินฝากเพื่อออมทรัพย์ : เงินฝากประเภทนี้ก็เหมือนกับเงินฝากในบัญชีประเภทแรกคือ เพื่อต้องการออมทรัพย์ไว้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเงินฝากของคนฐานะปานกลางลงมาจะแตกต่างกับเงินฝากประเภทแรกก็ตรงที่ เงินฝากประเภทนี้ สถาบันการเงินจะไม่ออกเช็คให้ แต่จะให้สมุดเงินฝากและบัตรถอนเงิน(ATM)แทน สถาบันการเงินจะให้

หลักประกันว่าจะดูแลเงินฝากของผู้ฝากไว้โดยครบถ้วน และผู้ฝากสามารถเบิกถอนได้ทุกวันทำการ แต่สถาบันการเงินจะขออนุญาตผู้ฝากนำเงินของผู้ฝากที่ยังเหลืออยู่ ให้สถาบันการเงินนำไปใช้ประโยชน์ และถึงแม้การฝากเงินประเภทนี้จะไม่มีข้อผูกมัดว่าสถาบันการเงินจะต้องจ่ายผลตอบแทนให้ แต่ถ้าหากสถาบันการเงินมีกำไร สถาบันการเงินก็มีสิทธิ์ที่จะตอบแทนให้ตามสัดส่วนที่เห็นสมควร โดยผู้ฝากไม่มีสิทธิ์เรียกร้องแต่ประการใดเพราะไม่มีการเสี่ยง

3. บัญชีร่วมลงทุนทั่วไป : เงินฝากประเภทนี้ผู้ฝากมีเจตนาฝากเพื่อหวังผลตอบแทน โดยมอบหมายความไว้วางใจให้สถาบันการเงิน นำเงินของตนไปลงทุนตามหลักการหุ้นส่วนที่รับผิดชอบต่อผลกำไรและการขาดทุนร่วมกัน และจะไม่เข้ามาแทรกแซงในการลงทุนหรือการดำเนินงานของสถาบันการเงิน วิธีการร่วมลงทุนเช่นนี้ หลักการอิสลามเรียกว่า “มูฎอรอบ๊ะฮ์” การฝากเงินประเภทนี้จึงต้องระบุระยะเวลาซึ่งมีตั้งแต่ 1, 3, 6, 9, 12 เดือนไปจนกระทั่งถึง 5 ปี และจะต้องระบุอัตราส่วนแบ่งผลกำไรให้เป็นที่ชัดเจนด้วย ส่วนใหญ่แล้วอัตราส่วนแบ่งกำไรระหว่างผู้ฝากกับสถาบันการเงินจะเป็น 70 : 30 อย่างไรก็ตามอัตราส่วนแบ่งกำไรนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ในกรณีเช่นนี้ สถาบันการเงินจะทำหน้าที่เหมือนกับ “ผู้ประกอบการ” และผู้ฝากเป็น “ผู้จัดหาทุนให้” นั่นเอง

4. บัญชีร่วมลงทุนพิเศษ : บัญชีประเภทนี้เป็นบัญชีที่สถาบันการเงินเปิดขึ้นและเชิญชวนให้ผู้สนใจมาร่วมลงทุนพิเศษในโครงการของรัฐบาลหรือเอกชนที่เป็นลูกค้าของสถาบันการเงิน บัญชีเงินฝากประเภทนี้อาศัยหลักการมูฎอรอบ๊ะฮ์เช่นเดียวกับบัญชีประเภทที่สาม แต่จะแตกต่างกันตรงที่วิธีการลงทุนและอัตราส่วนแบ่งกำไรที่สามารถเจรจากันได้

2.2) การนำเงินฝากไปใช้ประโยชน์

หลังจากที่มีการกันสำรองต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว สถาบันการเงินสามารถนำทุนที่เหลือมาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่แสวงหากำไร ดังนั้น สถาบันการเงินจึงจำเป็นต้องมีรายได้ ซึ่งนอกจากจะมาจากค่าธรรมเนียมในการให้บริการต่างๆ แล้ว หนทางในการหารายได้ของสถาบันการเงินก็คือการนำเงินทุนที่มีอยู่ในสถาบันการเงินไปลงทุนเพื่อหากำไรซึ่งสามารถทำได้อย่างกว้างขวาง และถึงแม้อิสลามจะห้ามดอกเบี้ย แต่สถาบันการเงินก็ยังมีช่องทางที่จะแสวงหารายได้ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายอิสลามอีกหลายวิธีการ เช่น

1. การลงทุนตามหลักการมูฏอโรบ๊ะฮู (Trustee Profit-Sharing)

คือการลงทุนร่วมกันระหว่างสถาบันการเงินและผู้ประกอบการ โดยสองฝ่ายตกลงทำธุรกิจร่วมกันบนพื้นฐานของการแบ่งผลกำไรร่วมกัน และรับผิดชอบในการขาดทุนร่วมกัน ในการลงทุนประเภทนี้ หลังจากวิเคราะห์โครงการว่าสามารถทำกำไรได้แล้ว สถาบันการเงินจะทำหน้าที่เป็น“ผู้จัดการทุน” และผู้ประกอบการจะเป็นผู้ใช้ความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญของตนมาเป็นทุนในการดำเนินงาน การลงทุนประเภทนี้ผู้ประกอบการจะไม่ได้รับค่าจ้าง แต่จะได้รับส่วนแบ่งของกำไรเป็นค่าตอบแทนการดำเนินงาน ส่วนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ นั้น สถาบันการเงินจะเป็นผู้ออกให้ เมื่อครบระยะเวลาการลงทุนหรือธุรกิจเสร็จสิ้นตามสัญญา ทั้งสองฝ่ายจะแบ่งผลกำไรตามที่ได้ตกลงไว้ หากเกิดการขาดทุน ส่วนผู้ประกอบการขาดทุนแรงงานและเวลาที่เสียไปในการดำเนินงาน ในการลงทุนประเภทนี้ สถาบันการเงินจะไม่เข้าไปแทรกแซงการดำเนินงานของผู้ประกอบการ แต่มีสิทธิ์ที่จะเข้าไปขอติดตามดูแลได้

2. การลงทุนตามหลักการมุซารอเก๊ะฮู (Joint – Venture Profit – Sharing)

คือการลงทุนที่สถาบันการเงินเข้าไปเป็นหุ้นส่วน ในโครงการใดโครงการหนึ่ง ร่วมกับหุ้นส่วนคนอื่น ๆ และร่วมลงทุนตามสัดส่วนที่ตกลงกัน เนื่องจากโครงการประเภทนี้เป็นโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งอาจเป็นของภาครัฐและเอกชน ดังนั้น ในการลงทุนประเภทนี้ สถาบันการเงินจึงมีสิทธิ์ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารได้ การลงทุนประเภทนี้ทุกฝ่ายจะเจรจาตกลงกันในเรื่องอัตราส่วนของการแบ่งผลกำไรที่ได้จากโครงการ โดยอัตราส่วนกำไรไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับอัตราส่วนของทุนที่นำมาลงในโครงการก็ได้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการขาดทุน ทุกฝ่ายจะต้องแบกรับการขาดทุนร่วมกันตามสัดส่วนของหุ้น

การซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์หากมิใช่เป็นหุ้นของกิจการที่ขัดต่อหลักการอิสลาม และมีใช่เป็นการเก็งกำไรหรือการปั่นราคาหุ้น แต่ซื้อเพื่อหวังผลตอบแทนจากการประกอบการก็ถือเป็นที่อนุมัติ

3.การขายแบบผ่อนส่งและการเช่าซื้อ (Deferred Installment Sale and Leasing)

คือการหารายได้จากการให้บริการขายผ่อนส่ง และเช่าซื้อแก่ลูกค้าที่ไม่สามารถซื้อสินค้าราคาสูง เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องจักร รถยนต์ หรือบ้าน การให้บริการประเภทนี้ สถาบันการเงินจะวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้าควบคู่ไปกับความสามารถ ลักษณะและระยะเวลาของการจ่ายเงิน หลังจากนั้นสถาบันการเงินก็จะซื้อสินค้าที่ลูกค้าต้องการเป็นเงินสด

และนำมาขายผ่อนให้แก่ลูกค้าตามราคาที่ตกลงกัน ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนที่สถาบันการเงินซื้อสินค้านั้นมาบวกกำไรที่ธนาคารต้องการ และให้ลูกค้าผ่อนชำระเป็นงวด ๆ ตามที่ตกลงกัน

4. การให้เช่า (Leasing)

สถาบันการเงินอาจให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ลูกค้า โดยการซื้อสินค้าที่มีราคาสูง เช่น เครื่องบิน โรงงาน หรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ มาให้ลูกค้าเช่าโดยการทำสัญญาเช่าที่แน่นอน

5. การให้สินเชื่อทางการค้า (Trade Finance)

คือการหารายได้จากการให้สินเชื่อระยะสั้น เพื่อเป็นการให้บริการและอำนวยความสะดวกทางการค้า แก่ลูกค้าที่ประสงค์จะซื้อสินค้าเข้าหรือส่งสินค้าออก เช่น

การออกเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C) โดยกิตติธรรมนิยม

ในกรณีเช่นนี้ ถ้าลูกค้าต้องการให้สถาบันการเงินออก L/C เพื่อนำสินค้าเข้า สถาบันการเงินก็จะขอให้ลูกค้านำเงินตามจำนวนของราคาที่สั่งซื้อ หรือนำเข้ามาฝากไว้กับสถาบันการเงินเพื่อเป็นหลักประกัน หลังจากนั้นสถาบันการเงินก็จะออก L/C ให้แก่ลูกค้าและกิตติธรรมนิยมในการให้บริการ ในฐานะที่สถาบันการเงินทำหน้าที่เป็นตัวแทนได้

การออกเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C) โดยใช้หลักการลงทุนร่วม

ในกรณีเช่นนี้ ลูกค้าต้องการให้สถาบันการเงินให้ออก L/C เพื่อซื้อสินค้าเข้า แต่ลูกค้ามีเงินไม่พอจึงขอเจรจาให้สถาบันการเงินช่วยเหลือทางการเงินตามหลักการลงทุนร่วม เมื่อเป็นที่ตกลงกันแล้ว ลูกค้าก็จะนำเงินในส่วนของราคาสินค้าที่ตนเองสามารถจัดหาได้มาฝากไว้ให้ธนาคาร หลังจากนั้นสถาบันการเงินก็จะออก L/C ให้แก่ลูกค้า โดยจำนวนเงินที่ขาดอยู่นั้นสถาบันการเงินจะเป็นผู้จัดหาให้ในฐานะผู้ร่วมลงทุน เมื่อลูกค้าได้สินค้าและจัดจำหน่ายหรือใช้สินค้านั้นตามที่ได้ตกลงกันไว้แล้ว กำไรที่ได้จากการจำหน่ายหรือใช้สินค้านั้นจะแบ่งกันตามหลักการของหุ้นส่วนที่ลงทุนร่วมกัน

การออกเลตเตอร์ออฟเครดิท (L/C) โดยบวกราคาเพิ่ม

ในกรณีเช่นนี้ ลูกค้าต้องการให้สถาบันการเงินออก L/C และขอให้สถาบันการเงินเป็นผู้จัดซื้อหรือนำเข้าสินค้า โดยลูกค้าทำสัญญาว่าจะซื้อสินค้านั้นจากสถาบันการเงินทันทีเมื่อสินค้ามาถึง และยินดีที่จะให้สถาบันการเงินบวกกำไรตามที่ตกลงกันได้ ดังนั้น เมื่อสถาบันการเงินออก L/C ให้และขายสินค้านั้นให้แก่ลูกค้าแล้ว สถาบันการเงินก็จะได้กำไรจากการขายสินค้านั้น

6. การให้ยืมโดยไม่คิดสิ่งตอบแทน (Benevolent debt-financing)

การใช้ความช่วยเหลือทางการเงินโดยไม่คิดสิ่งตอบแทนเป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันการเงินอิสลาม การให้ความช่วยเหลือประเภทนี้ ถึงแม้สถาบันการเงินจะไม่ได้รับการตอบแทนใดๆ โดยตรง แต่ธนาคารจะได้รับผลตอบแทนในระยะยาว เช่น ความร่วมมือจากผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ ภาพพจน์ที่ดี ความน่าเชื่อถือ ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่จะส่งผลให้สถาบันการเงินเองมีความมั่นคง และเจริญเติบโตตามไปด้วย

เงินให้ยืมประเภทนี้เป็นเงินยืมชั่วคราวที่ทางสถาบันการเงินให้แก่รัฐบาลเป็นครั้งคราวเมื่อมีความจำเป็น หรือให้นักศึกษาไปเป็นทุนการศึกษาและผ่อนชำระหลังจากจบการศึกษาและมีงานทำแล้ว

นอกจากนั้น หลักการนี้ยังถูกนำมาใช้กับการให้บริการเบิกเงินเกินบัญชี (overdraft) ระยะสั้นแก่ลูกค้าขึ้นค้ำหรือลูกค้าที่ลงทุนร่วมกับสถาบันการเงินด้วย ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการเงินอิสลามได้รับเงินฝากปลอดดอกเบี้ยจากประชาชน ดังนั้น สถาบันการเงินจึงต้องช่วยเหลือประชาคมธุรกิจและสังคมเป็นการตอบแทนซึ่งผลดีก็จะตกแก่ธนาคารเอง แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น สถาบันการเงินจะต้องได้รับหลักประกันเพื่อป้องกันความเสียหายด้วยเช่นกัน

7. ค่าปรับ

ในกรณีที่ลูกค้าทำให้สถาบันการเงินต้องได้รับความเสียหาย และเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานติดตามและทวงถาม เช่น การผิดสัญญาผ่อนชำระตามที่ตกลงกันได้ หรือการที่สถาบันการเงินต้องส่งเช็คจ่ายเงินกลับคืนอันเนื่องมาจากเงินในบัญชีมีไม่พอจ่าย หรือลายเซ็นผิดปกติ หรือยังไม่ถึงวันครบกำหนดจ่าย หรือมีรอยขีดฆ่า สถาบันการเงินสามารถที่จะกำหนดค่าปรับได้ตามความเป็นจริงของค่าใช้จ่าย

โดยรวมแล้ว วิธีการทางการเงินตามหลักการอิสลามจึงสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.2 ตารางแสดงวิธีการทางการเงินตามหลักการอิสลาม

วิธีการ	มูรอโรบะฮ์ (ร่วมลงทุน)	มุซารออะฮ์ (หุ้นส่วน)	อิญเราะฮ์ (เช่า)	บัยฮ์อะลัม* (ซื้อล่วงหน้า)	มูรออะฮะฮ์ (บวกกำไร)
ลักษณะ	การลงทุน	การลงทุน	การให้เช่า	การค้า	การค้า
การควบคุม	ไม่มี	ควบคุมได้	ควบคุมได้	ไม่มี	ควบคุมได้
ความเสี่ยง	สูง	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ
ผลตอบแทน	ไม่แน่นอน	ไม่แน่นอน	ตายตัว	ตายตัว	ตายตัว

*บัยฮ์อะลัม คือการซื้อขายโดยจ่ายเงินล่วงหน้าก่อนและผู้ขายตกลงที่จะส่งสินค้าให้ตามเวลาและจำนวนที่ตกลงกันไว้

2.3) เงื่อนไขของการซื้อขาย

เนื่องจากการค้าคือธุรกิจอย่างหนึ่งของระบบสถาบันการเงินอิสลาม ดังนั้น เพื่อให้การซื้อขายเป็นไปอย่างยุติธรรม โปร่งใส ไม่เอาเปรียบและปลอดพ้นจากรอยของกิจกรรมที่อาจเกี่ยวข้องกับเรื่องของการดอกเบี้ย นักนิติศาสตร์อิสลามจึงได้กำหนดเงื่อนไขของการซื้อขายไว้ดังนี้

1. การซื้อขายจะต้องประกอบด้วย ผู้ขาย ผู้ซื้อ สินค้า ราคา และสัญญา
2. ผู้ซื้อและผู้ขายจะต้องมีความสามารถที่จะรับผิดชอบ กล่าวคือ จะต้องมีความสติปัญญาสมบูรณ์ ประกอบ บรรลุนิติภาวะ ไม่ล้มละลาย
3. สินค้าต้องไม่เป็นที่ต้องห้ามตามหลักศาสนาและฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น
4. สินค้าต้องมีอยู่จริง และมีประโยชน์ซึ่งทำให้มีราคา
5. ผู้ขายจะต้องเป็นเจ้าของสินค้าโดยแท้จริงและสามารถส่งสินค้าให้แก่ผู้ซื้อได้
6. สินค้าเป็นที่รู้จักของทั้งผู้ขายและผู้ซื้อ
7. ราคาของสินค้าต้องเป็นที่รู้จักกันของทั้งสองฝ่าย
8. สกุดเงินตราที่จะใช้ในการซื้อขายต้องมีการระบุให้เป็นที่ชัดเจน
9. สัญญาซื้อขายต้องชัดเจนและใช้ภาษาที่ไม่กำกวมและทำกันต่อหน้า

10. การขายผ่อนด้วยราคาที่สูงกว่าขายสด ไม่เป็นที่ต้องห้ามถ้าไม่เป็นการคิดดอกเบี้ย
11. การเรียกร้องหลักประกันในการซื้อขายไม่เป็นที่ต้องห้าม
12. มีการโอนกรรมสิทธิ์เมื่อผู้ซื้อจ่ายเงินตามที่ตกลงกันแล้ว

ดังนั้น ด้วยเงื่อนไขของการซื้อขายดังกล่าว การทำรีไฟแนนซ์ (Refinance) หรือการเปลี่ยนเจ้าหนี้ตามหลักการของสถาบันการเงินอิสลามก็คือ สถาบันการเงินต้องซื้อทรัพย์สินที่ค้ำชำระของลูกค้ายมาเป็นของสถาบันการเงินเสียก่อน หลังจากนั้น สถาบันการเงินก็จะขายทรัพย์สินนั้นให้แก่ลูกค้าที่ทำสัญญาว่าจะซื้อทรัพย์สินนั้นจากสถาบันการเงินในราคาที่ตกลงกันได้ไว้โดยผ่อนชำระเป็นงวด ๆ

3) สรุปหลักการพื้นฐาน 5 ประการ ในการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลาม

1. ดำเนินธุรกิจ ไม่เป็นที่ต้องห้ามตามหลักการศาสนา
2. ระดมทุนโดยปราศจากดอกเบี้ย
3. นำเงินฝากไปใช้ประโยชน์ โดยปราศจากดอกเบี้ยรับ
4. ดำเนินงานระหว่างหุ้นส่วน ผู้ร่วมลงทุน และผู้เป็นลูกค้า ด้วยรูปแบบสัญญาที่มีความยุติธรรม
5. รายรับจากการดำเนินธุรกิจต้องหักบริจาคศาสนทาน(ชะกาต) ก่อนปันผลกลับคืนให้แก่ผู้ถือหุ้น